

FAN, TA'LIM VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI

ISSN: 2181-1776(E) | SJIF 2023: 6.907

Raximqulova Maxbuba
Baxronovna

Samarqand viloyati Pedagoglarni yangi
metodikalarga o'rgatish milliy markazi dotsenti

O'QITUVCHINING FANNI O'QITISHDA ILMIY METODIK MAQOLALARDAN FOYDALANISH KO'NIKMASINI SHAKLLANTIRISH

Annotatsiya. Maqolada bugungi kun muammosi ya'ni, o'qituvchining ilmiy maqolalardan foydalanishi hamda o'z faniga tatbiq qila olishi haqida ma'lumot berilgan. Shu bilan birga malaka oshirish tizimida mashg'ulot davomida maqola bilan ishlash texnologiyasining texnologik xaritasi ham yangi mazmunda keltirilgan. Shu bilan birga "Muammoga asoslangan ta'lim" texnologiyasining afzalliklari va salbiy tomonlari haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: maqola, texnologiya, muammoga asoslangan ta'lim, xorijiy metodikalar, XXI asr ko'nikmalari, dars rejasi

Аннотация. В статье рассматривается проблема сегодняшнего дня то есть то, как учитель может использовать научные статьи, а также применять их в своей науке. При этом технологическая карта технологии работы со статьей при обучении в системе повышения квалификации также представлена в новом содержании. В то же время дается информация о преимуществах и недостатках технологии проблемного обучения.

Ключевые слова: статья, технология, проблемная обучения, зарубежные методики, навыки XXI века, план урока.

Annotation. The article describes the problem of today, namely, the teacher's use of scientific papers and the ability to apply them to his or her fan. At the same time, a technological map of the technology of working with an article during training in the training system is presented in a new context. At the same time, information is provided about the advantages and disadvantages of "Problem-Based Learning" technology.

Keywords: article, technology, problem-based, foreign methodologies, 21st century skills, lesson plan

Kirish. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-6108-son “O‘zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta‘lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Farmonida Dunyo miqyosidagi bugungi keskin raqobatga bardosh bera oladigan milliy ta‘lim tizimini yo‘lga qo‘yish, darslik va o‘quv qo‘llanmalarini zamon talablari asosida takomillashtirish, ularning yangi avlodini yaratish, o‘quv dasturlari va standartlarini optimallashtirish [2] degan maqsad qo‘yilgan.

Pedagog xodimlarning kasbiy mahorati va faoliyat samaradorligini muntazam oshirib borish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish, malaka oshirish tizimini “hayot davomida o‘qish” tamoyili asosida takomillashtirib borish ta‘lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini yanada rivojlantirishning asosiy yo‘nalishlaridan biri deb belgilangan.

O‘zbekiston Respublikasining “Ta‘lim to‘g‘risidagi” Qonuni 5-bob “Pedagog xodimlarning majburiyatlari” 46-moddasida “o‘z malakasini muntazam ravishda oshirib borishi ...” deb belgilab berilgan [1]. Umumta‘lim maktablari o‘qituvchilari hozirgi vaqtda bir yil davomida 36 soat onlayn yoki offlayn o‘qib 18 ball kreditli sertifikatga ega bo‘lishayapti. 36 soat davomida o‘qituvchi pedagogning kommunikativ ko‘nikmalarini rivojlantirish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va media savodxonlik, o‘zini-o‘zi rivojlantirish va uzluksiz kasbiy rivojlanish masalalari, pedagog mas’uliyati va moslashuvchanlik, inklyziv ta‘limni joriy etish masalalari, ta‘limning normativ-huquqiy hujjatlarini bilish va kasbiy faoliyatda

foydalanish masalalari, fandagi yangiliklar, fanni o'qitishning dolzarb masalalari, o'quvchilar kompetensiyalarini baholash usullari va vositalari modullari asosida ta'lim-tarbiya jarayonini samaradorligini oshirish uchun zarur bo'ladigan kasbiy bilim, ko'nikma va malakalarni zamonaviy metodikalar asosida ularning kasbiy faoliyatiga doir kompetentligini rivojlantirishdan iboratdir [3].

Metodlar. Har bir texnologiyaning o'ziga yarasha yondashuvi bo'lgani kabi "Muammoga asoslangan ta'lim"ning afzalliklari haqida fikrlar va debatlar mavjud. Muammoga asoslangan ta'lim, o'quvchilarning o'z faoliyatlarini o'rganish va tadqiq qilish jarayonlariga muvaffaqiyatli o'rganishga e'tibor beradi. Bu usul, o'quvchilarga aktual ma'lumotlarni o'zlashtirish, muhokama qilish, ijodiy fikrlashni rivojlantirish va o'z fikrlarini ifoda qilish imkonini beradi. Muammoga asoslangan ta'limning afzalliklariga to'xtalib o'tamiz. Muammoga asoslangan ta'limda hamkorlikda o'rganish, o'quvchilar guruh bo'lib vazifa bajarish va bir-biri bilan hamkorlik qilishni o'rganishadi. Bu xususiyat, o'quvchilarning ijtimoiy hamkorlik, qo'shnilar bilan ishlash va jamoatchilikni rivojlantirish imkonini beradi. O'quvchining iqtidorini oshirish ham bu texnologiyada katta ahamiyatga ega. Bu usul, o'quvchilarning iqtidorini va qobiliyatlarini oshirishga yordam beradi. O'quvchilar, o'zlarining qiziqtirgan sohalarda o'zlashtirish va o'z fikrlarini ifoda qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Muammoga asoslangan ta'limda o'quvchilarni nazariy bilimlarini amaliyotga tatbiq qilish va ularning o'rganish jarayonida amaliyot bilan bog'liqlikni aniqlashga yordam beradi. Bu usul, o'quvchilarning o'z mehnatlarini va o'zlashtirishlarini amaliyotga tatbiq qilish imkonini beradi. Ushbu texnologiyaning yana bir afzalligi o'quvchilarning muhokama qilish, fikrlash va tahlil qilish qobiliyatini rivojlantirishga asoslangan bo'lishidir. O'quvchilar, muhokama qilish va argumentlarni rivojlantirish jarayonlarida o'z fikrlarini ifoda qilishni o'rganishadi.

Muammoga asoslangan ta'limning afzalliklari bilan birga o'ziga yarasha bir nechta kamchiliklari mavjud. Muammoga asoslangan ta'limning amaliyotga yo'naltirish va o'quvchilarning birlashgan o'rganishga muvofiqligi uchun katta resurslar va tayyorlash talab qilinadi. Bu usulning amaliyotga o'tkazilishi uchun

laboratoriyalar, ma'lumotlar bazalari, amaliyot vositalari va o'qitish vositalari bo'lishi kerak. Bu resurslar tayyorlashni tashkil etilishi muammo bo'lishi mumkin.

Ushbu ta'limning o'quvchilar uchun individual qiyinchiliklar ham mavjuddir. Muammoga asoslangan ta'limda o'quvchilar birlashgan o'rganishga yoki o'zlashtirish va ijodiy fikrlashga boshqalar bilan ishlashga ixtisoslashgan bo'lib, individual o'quvchilar uchun qiyinchiliklar yuzaga kelishi mumkin. Bu usulda, har bir o'quvchi o'zlashtirish va o'z fikrlarini ifoda qilish yo'lidagi barcha muammosini yechishga tayyor bo'lishi kerak. Undan tashqari muammoga asoslangan ta'limning boshqa bir kamchiligi, o'quvchilarni baholash va natijalarni o'rganish jarayonidagi muammo bo'lishi mumkin. Bu usul, o'quvchilarning muhokama qilish, ijodiy fikrlash va o'zlashtirish jarayonlarini baholashning traditsional usullari bilan mos kelishi qiyinchiliklarni keltirib chiqarishi mumkin. Muammoga asoslangan ta'lim, o'quvchilarga faol qatnashish va birlashgan o'rganishni talab qiladi. Ba'zida, o'quvchilar bu usuldan qatnashishga yoki o'zlashtirishga qiziqmasligi yoki bu usulni qabul qilmasligi mumkin. Bu usul barcha o'quvchilar uchun qiziqarli va qatnashishni rag'batlantiruvchi bo'lishi kerak.

Muammoga asoslangan ta'limning muhim bir kamchiligi, o'quvchilarning ijodiy fikrlash va o'zlashtirish jarayonlariga muvofiq tarbiya muhitini o'rnatishning qiyinliklari bo'lishi mumkin. O'quvchilar uchun o'z fikrlarini ifoda qilish va qo'shnilar bilan ishlash imkoniyatlarini beruvchi tinchlik va qo'llab-quvvatlash muhitining yaratilishi kerak. Bu kamchiliklar, muammoga asoslangan ta'limning amaliyotga tatbiq etilishi va natijalarni o'rganish jarayonlarida muammo yuzaga kelishi mumkin. Shu sababli, bu usulni amaliyotda tashkil qilish va muammolarini hal qilish uchun murojaat qilinadigan yo'nalishlar va strategiyalar kerak bo'ladi.

Natijalar. Tinglovchilar bu davrda xorijiy metodikalar, yangi ta'lim texnologiyalari, didaktik o'yinlar hamda treninglarni tashkil etishni o'rganishadi. O'qituvchilarni darslarda mustaqil ishlashga va mustaqil fikrlashlari uchun ularga darslarda turli topshiriqlar beriladi, ko'rgazmali va tarqatma materiallar beriladi. Darslar tashkil qilinishida albatta XXI asr ko'nikmalarini singdirishdan boshlanadi. Zamonaviy ta'limda XXI asr ko'nikmalarisiz o'qituvchi ta'lim tizimida faoliyat

ko'rsatishi katta muammo sifatida qaralmoqda. Xo'sh, XXI asr ko'nikmalariga qanday ko'nikmalarni kiritishimiz mumkin. Undan avval zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan biri, ya'ni "Muammoga asoslangan ta'lim"dir. Muammoga asoslangan ta'limda 8 ta muhim element bo'lib, ular quyidagilardir:

- o'quv dasturi tarkibi;
- XXI asr mahorati (ko'nikmalar);
- bilishi kerak;
- yo'naltiruvchi savollar;
- o'quvchi fikri va tanlovi;
- qiyin (chuqurlashtirilgan) savollar;
- bir-birini kuzatish va tahlil qilish;
- o'quvchilar tomonidan taqdim etiladigan mahsulot (amaliy dars, taqdimot, vosita).

Zamonaviy dars tashkil qilishimizda mana shu muammoli ta'limning 8 ta elementlarga e'tibor berib tashkil etiladi, ayniqsa XXI asr ko'nikmalari ahamiyatga molikdir. XXI asr ko'nikmalarini egallagan o'quvchi zamon talabidagi barkamol avlod, kelajagimiz quruvchi bo'lib etishadi. XXI asr ko'nikmalari (4K) tortta bo'lib ular kommunikativlik, kollobaratsiya, kreativlik va kretik fikrlashlardir.

Munozara. Umuman olganda ilmiy maqolalardan foydalanib o'zining faniga tatbiq qila olish ko'nikmasini shakllantirishda o'qituvchi bilim, ko'nikma, malaka va kompetensiyaga ega bo'lishi kerak.

Xulosa qilib shuni aytish joizki, maktab o'qituvchilari qanchalik kommunikativ bo'lsa, jamoada ishlash ko'nikmasi rivojlangan bo'lsa, kreativ, tashabbuskor, ta'lim tizimidagi yangiliklarga tayyor bo'lsa, tanqidiy fikrlay olsa shu o'qituvchining faoliyati sarmazmun, o'quvchilari esa yangicha fikrlaydigan bilimli insonlar bo'lib yetishadilar. Buning uchun o'qituvchi yuqorida berilgan tavsiyalar asosida doim o'z ustida ishlashi, o'qituvchi sifatida uzluksiz kasbiy rivojlantirib borishlari lozim.

Adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni 2020-yil 23-sentabr, O'RQ-637-son.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi "O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6108-son Farmoni.
3. Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini ishlab chiqarishdan ajralgan holda ta'lim olish shaklidagi uzluksiz kasbiy rivojlantirish kursi. Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilari guruhlari uchun ishchi-o'quv dasturi. Samarqand, 2023-yil
4. Baxronovna, R. M. . (2023). BOSHLANG'ICH TA'LIMDA XORIJIY METODIKALAR ASOSIDA O'QISH SAVODXONLIGINI OSHIRISH . *FAN, TA'LIM VA AMALIYOTNING INTEGRASIYASI*, 408-411. Retrieved from <https://journal.bilig.uz/isepsmj/article/view/1196>
5. Raximqulova M. TA'LIMGA INNOVATSION YONDASHUV–O'QITISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILI SIFATIDA //FAN, TA'LIM VA AMALIYOTNING INTEGRASIYASI. – 2021. – C. 118-121.
6. Jamilovna N. D. BOSHLANG'ICH TA'LIMDAGI SINFLAR RAHBARLARINI UZLUKSIZ KASBIY RIVOJLANTIRISHNING ROLI (MALAKA OSHIRISH KURSLAR MISOLIDA) //FAN, TA'LIM VA AMALIYOTNING INTEGRASIYASI. – 2022. – T. 3. – №. 2. – C. 124-129.
7. Baxronovna, R. M. . (2023). BOSHLANG'ICH TA'LIMDA XORIJIY METODIKALAR ASOSIDA O'QISH SAVODXONLIGINI OSHIRISH . *FAN, TA'LIM VA AMALIYOTNING INTEGRASIYASI*, 408-411. Retrieved from <https://journal.bilig.uz/isepsmj/article/view/1196>